

ANADOLU TAHTACILARI*

The Tahtacı of Anatolia

Jean-Paul ROUX

Çeviren: Cem MERİÇ*

ÖZET

Selçukluların 1071’de Bizanslılara karşı elde ettiği Malazgirt zaferinden sonra, Küçük Asya (Anadolu), İran üzerinden gelen Oğuz Federasyonu’nun Orta Asya’daki göçebe kabileleri tarafından yavaş yavaş Türkleştirilmiş ve İslamlaştırılmıştır. Her şeyden önce Selçuklu ve Osmanlı hükümetlerinin izlediği bu tutarlı politika nedeniyle bu kabileler zamanla yerli topluluklarla karıştırılmıştır. Yetkililerin çeşitli ve çoğunlukla zorlayıcı girişimlerine rağmen göçebelerin toplam yerleşimi oldukça başarılıydı. Birinci Dünya Savaşı’nın sonunda Osmanlı İmparatorluğu çöktüğü zaman, son derece yozlaşmış sosyal yapılarına karşın hâlâ göçebe yaşam tarzlarına inatla sarılan topluluklar vardı. Bugün bile sedentarizasyon (göçmenlerin bir yaşam alanına yerleştirilmesi) süreci tamamlanmamıştır. Göçebelik kesinlikle azalmakta ve bu da genellikle yarı göçebeliliğe yol açmaktadır. Yakın ya da çok yakın gelecekte kınanmış olarak görünse de bu durum yine devam edecektir. Dünyanın bazı bölgelerindeki koşulların aksine, Türkiye’deki göçebelik ciddi ekonomik ihtiyaçlara uygun görünmemekte, geleneğin ağırlığı ve göçebelerin spesifik özellikleri onların hayatta kalmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Tahtacı, Alevi, Kızılbaş, Toroslar.

ABSTRACT

After the Seljuk victory at Manzikert over the Byzantines in 1071, Asia Minor was gradually turkicized and islamicized by central Asian nomadic tribes of the Oghuz federation who came in through Iran. In course of time and above all due to the consistent policy followed by Seljuk and Ottoman governments these tribes mixed with local communities. Notwithstanding various, often forcible, attempts by the authorities the total settlement of the nomads was however quite achieved and when the Ottoman Empire collapsed at the end of the first world war, there were communities, which inspite of their extremely decadent social structure, still clung tenaciously to their traditional nomadic life style. Even today the process of

* Makalenin orijinal künyesi: Roux, Jean-Paul. 1987. “The Tahtacı of Anatolia”. *The Other Nomads: Peripatetic Minorities in Cross-cultural Perspective*. (ed. Aparna Rao). Köln, Wien: Böhlau, pp. 229-246.

* Doktora Öğrencisi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD-Çanakkale. E-posta: cem.meric4817@gmail.com. Orcid ID: 0000-0002-1737-4346.

sedentarization has not been completed. Nomadism certainly is diminishing, often giving way to semi nomadism; it appears condemned in the more or less near future and yet, it persists. Contrary to circumstances in certain other parts of the world, nomadism in Turkey does not appear to correspond to severe economic needs. Rather, the weight of tradition and the specific characteristics of these nomads assure its survival.

Keywords: Anatolia, Tahtacı, Alevi, Qizilbash, Taurus Mountains.

Çağdaş Türkiye’de Göçebeler

Bugün Türk göçebelerin büyük bir kısmını hayvancılıkla uğraşanlar veya onların soyundan gelenler oluşturmaktadır. Bu göçebeler hâlâ deveyi yük hayvanı olarak kullanır ve geçimleri büyük ölçüde; çoğunluğunu koyun ve keçilerin oluşturduğu ve az da olsa içerisinde sığırların olduğu sürülerine bağlıdır. Yaylacı olduklarından tarımın önemi bir yan faaliyet olarak değişir. Yörük ve Türkmenlerin büyük bir kısmı göçebedir ve bunların çoğu ya gezici ya da tarımla uğraşan göçebe çobanlardır.

Türkiye’deki azınlık topluluklardan bahsederken, hem Türkler hem de sosyal bilimciler tarafından kullanılan terminoloji genellikle çok kesin değildir ve bazen bu terminolojik kullanımların kiminle ilgili olduğunu tespit etmek zordur. Genellikle, Yörük, Türkmen, Kızılbaş, Tahtacı, Abdal, Avşar ve Çepni terimleri eş anlamlı olarak işlev görür. Dahası “düşünce, yerli ve yabancı bir toplumsal gerçekliğin ifadesi”¹ (Gökalp, 1980: 32) olarak kullanılabilir. Bu nedente, daha fazla ilerlemeden önce bu terimlerin bir tanımını yapmaya çalışmak faydalı olacaktır.

Yörükler Türk’tür ve geleneksel olarak gezici çobanlardır. Bunlar çoğunlukla Ortodoks Sünnilerdir ancak yine de birçok İslâm öncesine ait birkaç alt tabakalarını korurlar (Roux, 1970). Türkmenler de Türk olup göçebe veya yarı göçebelerdir. Bir kısmı ise çobandır. Bununla birlikte bazıları imamî Şii’dir ve dolayısıyla İran resmî inancı ile aynı inancı paylaşırlar. Fakat Türk Anadolu’sundaki Şiilik ile İran’ın Şiiliği arasında bir ayırım yapılmalıdır. Kızılbaşlar, genellikle “Alevi” veya Muhammed peygamberin damadı ve kuzeni olan Ali’nin “takipçileri” olarak adlandırılır. “Alevi” kelimesi genel olarak Türkiye dışındaki Türk olmayan Şiileri belirttiğinden Türkiye’de Alevi kelimesinden ziyade Kızılbaş kelimesini kullanmak daha uygun olur (Melikoff, 1975: 49-50). Bazı Türkmenler gibi

¹ Bu ifade yazar tarafından Fransızca olarak “*expression d’une réalité sociale étrangère à la pensée indigène*” şeklinde alıntılanmıştır. (Ç.N.)

Kızılbaşlar da Şii'dir ama aralarında hem göçebe hem de yerleşik olanları vardır. Avşar ve Çepni gibi Türkmen gruplarının ana meslekleri hayvancılıktır. Onlar da Şii oldukları için Kızılbaş olarak sınıflandırılabilirler. Bu nedenle bu gruplar Türk göçebeleridir. Avşar ve Çepni isimleri, Orta Çağ'ın yirmi iki veya yirmi dört Oğuz boyu arasında yer alan ve 11. yüzyılın büyük Türk sözlükçüsü olan Kaşgarlı Mahmud'un verdiği isimlerdir (1939-1943: 55-58). Buna göre; çağdaş Türkiye'nin Avşar ve Çepnilerinin, eskiden hayvancılığa önem vermelerine rağmen, hayvancılığın en azından günümüzde pratik anlamda önemsizleştiği iki göçebe (ve dolayısıyla Türkmen), Şii (ve dolayısıyla Kızılbaş) topluluk olmaları mümkündür. Tahtacılar, titiz bir mesleğe sahip olduğu halde Abdallar geçimlerini oldukça çeşitli ve belirsiz faaliyetlerden kazanmaktadır. Her iki gruptan, özellikle de ikincisi, genellikle yerleşik Türkler tarafından, Türkiye'de çok sayıdaki gezgin Çingene ile karıştırılmaktadır.

Tahtacılar

Türkiye'de neredeyse herkes Tahtacı etnik grubunun adlandırılmasını bilmektedir. Onların itibarları, az olan sayıları ile oldukça orantısızdır ve onlara karşı genel görüş de çok olumsuzdur. Tahtacılar genellikle Kızılbaşların en mükemmel temsilcileri olarak kabul edilir. Öyle ki bu iki terim, birbiriyle en çok karıştırılan iki terim olsa da daha önce belirtildiği üzere aslında birbirlerinden farklıdır. Ülkedeki tüm azınlıklarda olduğu gibi, özellikle de Şii olduklarından Tahtacı nüfusunun gücü hakkında kesin bir veri bulunmamaktadır. 1889'da Von Luschan sayılarını 5000 olarak hesapladı (Petersen ve von Luschan, 1889); X. de Planhol ilk olarak bu rakamı kabul etti (de Planhol, 1958: 371), ancak daha sonra sayılarının on binleri bulabileceği fikrinin gerçeğe daha yakın olduğunu anladı (de Planhol 1965: 112). Tahtacıların nüfusu hakkında hâlâ kesin bir durumda değiliz.

Tahtacıların yaşadıkları bölge, Türkiye'nin güney ve batısındaki dağlık alanların tamamına uzanır ve Nazmi Sevgen'e göre (1951: 303) Antalya, Silifke, Adana, Maraş, Malatya, Çanakkale, Balıkesir, İzmir ve Aydın'da yoğunlaşmışlardır². Bununla birlikte, Tahtacıların Yörük olmadığı, eski Oğuz boylarının soyundan gelenlerle neredeyse hiç karşılaşmadıkları ve Karadeniz'de yaşamadıkları -ve hiç olmadıkları- kesin bir önem taşımaktadır. Dahası Tahtacıların bölgesi, göçebe ve çoban olan Yörüklerin bölgesi ile yakından ilişkilidir. Bu en azından tarihsel olarak, bu iki topluluğun birbiriyle bağlantılı olduğuna inanılmasına yol açabilir;

² Daha fazla ayrıntı için bk. Andrews.

gezgin Tahtacılar, kendilerinden çok daha büyük olan Yörük topluluğunun dağılan bir grubundan başka bir şey değildir. Böylece Vivien de Saint-Martin zamanından beri (19. yüzyılın ortaları) Babinger (1924: 658), Bajraktarevitch (1924: 1241), Massignon (1963: 604) ve Hasluck gibi birçok yazar (1929: 128), bu iki grubu karıştırmış ya da en azından onları birbiriyle ilişkilendirmiş ve son zamanlarda, etnograf Altan Gökalp, Kızılbaşlar hakkındaki olağanüstü çalışmasında (1980: 65) “Tahtacıların Yörük olarak sınıflandırılan bir grup”³ olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak ortak bir köken hakkında yorum yapmadan önce gezgin Tahtacılar ve çoban Yörüklerin geçim faaliyetleri, inançları, sosyal yapıları ve yaşam biçimlerinin birbirlerinden tamamen farklı olduğunu belirtmek zorundayım. Buna ek olarak, evlilik ilişkileri antropologlar tarafından belirleyici olarak kabul edilirse, günümüzde Tahtacılar kızlarını evlilik yoluyla diğer Sünnilerden farklı olarak Yörüklere vermez.

Tahtacıların kökenleri hakkında birçok hipotez formüle edilebilir ve bunların çoğu ilerleme de kat etmiştir. Ancak burada bunlara girmek anlamsız olacaktır⁴. Bunlardan –herhangi bir incelemeye dayanmasa da– Tahtacıların 15. veya 16. yüzyılın başlarında Anadolu’ya gelen İran soyuna mensup kişiler olduğunu öne süren varsayım burada tartışılmayı hak etmektedir. Tahtacılar, Horasan’dan geldiklerini iddia ettikleri ve altın çağda yaşadıklarını söyledikleri nostaljik anılarını korumalarına rağmen, davranışları diğer tüm Türk göçebelerinden farksızdır. 19. yüzyılın sonunda kimi zaman İran vatandaşlığı ve İran pasaportu talep ettiler (Erten, 1940: 128). Ayrıca Sünni egemenliği altındaki azınlık Şiiiler olarak, dönemin tek Şii devleti olan (üstelik Osmanlıların komşusu ve düşmanı) Safevilerden –ve daha sonrasında Kaçar İran hanedanlığı– yardım ve korunma isteğine oldukça anlaşılır baktılar. 16. yüzyılda Türkiye’ye göç eden İranlılardan bahsetmek sadece gerçekleri inkâr etmektir. Aksine, 23 Ağustos 1514’teki Çaldıran Savaşı’nda Şii ve Sünni gruplar arasındaki dinî savaşlar doruk noktasına ulaştı ve bu savaşların devamını yenilmiş olan Alevilerin soykırımı takip etti. Bundan dolayı Türk Şiiilerinin büyük bir kısmı Anadolu’dan kaçarak İran’a sığındı.

Tahtacıların, saf Türk ırkı oldukları konusunda sürekli ısrar etmeleri; endogamileri (iç evlilik), zina korkuları, tecritleri ile belirgin Orta Asya gelenekleri ile doğrulanabilecek bir noktada olduğu söylenebilir. Ancak, fiziksel türlerinin çeşitliliği –özellikle bazılarında açıkça görülen negroid

³ Bu ifade yazar tarafından Fransızca olarak “*les Tahtacı constituent un groupe classé parmi les Yörük*” şeklinde alıntılanmıştır. (Ç.N.)

⁴ İrdelenmek için bk. (Roux, 1970: 13).

(zencimsi) özellikler- en azından, evlilikle değilse de cinsellik yoluyla eski zamanlarda oldukça fazla olan siyah kölelerle olan ilişkilerini göstermektedir.

Tahtacıların Ekonomisi

Aralarında çalıştığım Tahtacılar Orta Toros bölgesinde yaşamaktadır (Roux, 1970). Ayrıca, antik çağlardan beri İda Dağı olarak bilinen “Kaz Dağı” gibi Tahtacıların en sevdiği hac yerlerinden birinde de araştırma yaptım. İda Dağı şimdilerde, bir kez daha, Ali ve Fatma'nın kızı olduğu iddia edilen bir kadın kültürünün merkezidir.

Tahtacı etnik grubunun adlandırması, “tahta” köküne Türkçede genel olarak tüm meslek adlarına eklenen “-ci” sonekinin eklenmesiyle oluşur. Bu nedenle Tahtacılar kelimesinin tam anlamıyla “meslekleri tahtalarla bağlantılı olanlar” anlamına gelir ve aslına bakılırsa daha önceleri yaptıkları bu iş ile Türk nüfusuna ahşap malzeme tedarik ettikleri anlaşılmaktadır. Osmanlı egemenliği altında Tahtacı arazilerin geleneksel yapısı tımar ile karakterize edildi. Tımar hakları miras yoluyla başkasına geçen bir özelliğe sahip değildi. Bu nedenle hibe edilen arazilerin niteliği kesin ve miktarı sabit olup yükümlülük veya aidat karşılığında bireylere veya gruplara geçici olarak verildi. Devlet topraklarına bağlı göçebeler bireysel değil topluluk halinde tımar sistemine katıldı ve bunun karşılığında çeşitli askerî ve sivil görevleri yerine getirdiler. Böylece Türkmenler arasında bazıları tuz ve güherçile madenlerinin çalışmasını organize etti. Bazıları tarımsal ürünler taşıdı ve silahlı birliklere eşlik etti. Ancak diğerleri, nehir ve dağ geçitlerinde nöbet tutmak, silah üretimi -yay ve ok- yapmak ve katrancılık ve kaşıkçılık olmak üzere diğer çeşitli ürünler gibi daha fazla uzmanlık gerektiren görevler üstlendi. Ağaç işleri ustaları da doğal olarak bu grup içerisinde yer aldılar.

Tahtacılar ne herhangi bir ormancı ne de sıradan bir kerestecidir. Esasen günümüzde bu yönlerden birisi onları ifade etmeyi sağlamaktadır. Adlarından da anlaşılacağı gibi Tahtacılar, ahşap plakalar yapımında uzmanlaşmış zanaatkârlardır. Tahtacılar geleneksel olarak, yönetim tarafından kötü kontrol edilmelerine rağmen yaşadıkları ormanların gerçek ustalarıydılar. Orada ağaç kestiler, kereste doğradılar ve satılmak üzere bunları gönderdiler. Ancak bu yaptıkları iş tamamen bağımsız değildi ve emeklerinin neticelerini tümüyle elde edemediler. Çünkü tahtalar genellikle beyler veya toprak ağaları tarafından satıldı. Bazen bu toprak ağaları büyük bir orman arazisinin devasa alanlarını kontrol etmeyi başardı. Tahtacıları keresteci gibi görüp onlardan sadece gerekli gördükleri ve istedikleri ağaçların kesilmesini planladılar. Yine de, ağaç

kesimi ile uğraşan Tahtacıların sosyo-ekonomik durumu felaketmiş gibi görünmüyordu. Ancak zamanla çok kötüleşti. Zira Tahtacıların odun tedarik ettiği bu alanlar; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra, ormanları sürekli gözetleyen, ağaçlandırma yapan ve kesimi düzenleyen orman müdürlüklerinin yetki alanına girmiştir. Şüphesiz Tahtacılar nerede mevcut olurlarsa olsunlar, ilk başta yalnızca bu iş için uğraştı ve ormanlık alanların devlet denetimi altına girmesiyle birlikte Tahtacıların tek sahipleri devlet idaresi oldu. Tahmin edebildiğim kadarıyla Tahtacılar; adalet, anlayış ve insanlık ile muamele görüyorlar ve kesinlikle şikâyet edebilecekleri çok az şey var.

Göç Bağlamı

Daha önceden bahsedilen siyasî değişiklikler Tahtacıların yaşam biçimini doğrudan etkilemedi, ancak sonrasında getirilen teknik modernizasyon bu durumu etkiledi. Yine de iklimsel kısıtlamalar mevsimsel göçebeliği gerektirmektedir. Ağaç kesimi, erken ilkbaharda alçak dağ yamaçlarında başlar ve yavaş yavaş daha yüksek menzillere kadar uzanır. En yüksek alanlara ise yaz ayının yükselmesiyle ulaşılır ve sonbaharda Tahtacılar daha alçak rakımlara döner. En azından teorik olarak ovalarda iş devam edemediği için değil ancak tarım için uzun süredir temizlenen bu alanlarda yapacak çok az şey olduğundan kış zor bir mevsim hâline gelmiştir. Aslında Tahtacıların emeğine olan talep arzdan çok daha düşüktür.

“Klan” olarak tercüme edilebilecek olan “oba”, Türkiye’deki tüm göçebeler arasında olduğu gibi Tahtacılar arasında da sosyal örgütlenmenin en önemli birimidir. Oba, bir kabile ile karşılaştırılabilir ve “boy” veya “aşiret” olarak adlandırılan daha büyük bir birliğe bağlı bir grup bireyden oluşur. Birçok oba, evlilik ilişkileri ve yasaklar yoluyla sosyal olarak birbiriyle bağlantılıdır. Dağlarda bir yaz bölgesi (yayla), ovalarda bir kış bölgesi (kışlak) olmak üzere göç yolları üzerindeki belirli hareket haklarını paylaşırlar. Bu yüzyılın başında her oba birbiriyle bağlantılı 10 ilâ 30 aileden oluşuyordu, ancak şu anda bu sayı nadiren de olsa 20’yi aşmaktadır. Bu birbiriyle bağlantılı aileler genellikle tek eşli çekirdek ailelerdir. Ancak Tahtacı geleneğine bağlı ebeveynler bazen evli olan en genç oğulları ile birlikte yaşar. Bu nedenle oba, ortalama 8 ilâ 10 üye olmak üzere tek eşli bir aileyi de içerebilir. Böylece, her aile yaklaşık 3 veya 4 işçi sağlar ve çocuklar erken yaşta bu ortak çalışmaya katılır. Dahası, tüm hane halkı ekipler halinde çalışır. Bu da genel olarak sosyal bağlamın İslâmî olduğunun dikkate değer bir gerçekliğidir. En küçük oba, tek bir çalışma alanı için yaklaşık 30 keresteciye sahiptir ve daha büyük bir oba,

çalışma gruplarına ayrılmak zorundadır. Bu durumda, oba üyeleri iki veya üç çalışma grubuna ayrılır. Ancak çalışma alanları mümkün olduğunca birbirine yakın tutulmaya çalışılır. Aynı oba üyelerini içeren Tahtacılar için çalışma alanları arasındaki iki saatlik bir yürüyüş aşırı sayılmaz. Böylece bir obanın farklı aileleri arasındaki bağlantılar da korunur. Fakat aileler her zamankinden daha fazla ve daha uzun bir ayrılık olasılığı ile karşı karşıya kaldığından bu bağlar eskisinden daha zayıftır.

Tahtacılar için vazgeçilmez olan tek hayvan; yaşlı, hasta, çocuk, birkaç tavuk, beşik, iş aleti, bir çuval erzak, kıyafet ve çok sık olarak da yük taşıyan katırdır. Bana açık gelmese de katırın birtakım dinsel-büyüsel nedenlerle büyük saygı gösterilen bir kediyi de taşıdığı ifade edilebilir. Obadaki her ailenin iki veya üç katırı, obabaşının ise genellikle birkaç eşeği ile bir veya iki atı vardır. Tahtacıların kervanları içerisinde on kadar keçi ile birkaç koyun bulunur ve bu kervanlar bir veya iki köpek tarafından korunur. Tahtacılarla ait sayı olarak yetersiz olan bu sürülerin, geçmişte daha büyük sürülerin izleri olup olmadığı ve bir zamanlar göçebe çoban olan gezgin Tahtacıların varlığının bir kanıtı olup olmadığı sorulabilir. Buna kesin bir cevap verilemese de, bunun çeşitli nedenlerden dolayı yeteri kadar çok ayrıntı olmaksızın burada belirtmenin uzun olduğuna inanıyorum. Bölgedeki çoban göçebeler için tipik olan eski siyah çadırların yanı sıra, çoban mirasının temel kanıtlarından olan dokuma geleneklerinin de olduğu tarafımdan gözlemlenmekte ve diğer bazı yazarlar tarafından da belirtilmektedir (Sevgen, 1951: 303). Tahtacıların hayvancılığı, kârlı ve zenginliğe yol açan ahşap işlerinde uzmanlaşmaları dolayısıyla terk etmiş olma ihtimalleri daha yüksektir. Öte yandan, orman yaşamları nedeniyle meraları tamamen bıraktılar. Bazılarının ise bundan hâlâ pişmanlık duyduğu bir gerçektir.

Tahtacılar asla deve sahibi olmamışlar ve bu durumda tıpkı hiç katır sahibi olmadıklarını iddia eden Yörük komşuları gibi ısrarcıdırlar. Fakat ikincisi bunun için geçerli argümanlara sahip olmasına rağmen, Tahtacıların hiçbirinde bu yoktur. Sünni Yörükler için katır piç, en önemlisi kısır ve uğursuzdur. Tahtacılar arasında deve, Yörükler arasında olduğu gibi sembolik açıdan önemlidir ve katır da hor görülür. Onlar melezleşmeyi affedilemez bir suç olarak gördüklerinden katır üretmezler. Ancak çok fakir olmalarına ve katırların çok pahalı olmasına rağmen yine de katır satın alırlar. Bununla ilgili sundukları tek açıklama ise katırın; -yerli deve cinsi için de geçerliliği olan- dağ arazisinde faydalı olmasıdır. Genel olarak, Tahtacılar ile Yörükler arasında, iki inatçı düşman komşu arasındaki ikileme benzer bir ikileme var gibi görünmektedir.

Tahtacıların sık sık göç etmesi, son zamanlarda onlara hâlâ var olan belirli bir yaşam alanı sağlamıştır. Ayrıca günümüzde Tahtacılar, modern olmamakla birlikte genellikle geleneksel özelliklerinin korunduğu kaliteli iş araçlarına sahiplerdir; ancak yine de elektriğin mevcut olduğu yerlerde bile onları elektrikli testere kullanırken hiç görmedim. Tahtacılar, çoğu zaman oldukça alçak kulübelerde yaşarlar. Bu mesken için kullanılan Tahtacı terimi “manar”dır. Ancak bu yapı aslında çadır, bark veya ev olarak da adlandırılır. Bu yapı, toprağın içine doğru çakılan kalın ve ahşap sütunlar ile kurulur. Merkezî sütunlar sırt parçasını tutacak şekilde çatallanır. Duvar kısımları ise kabaca yontulmuş plakalar veya hâlâ yaprak taşımakta olan dallardan oluşur. Eski keçe kapakları ise şimdilerde bir parça su geçirmez tente veya çadır bezi ile değiştirilmiştir. Ocaklık dışarıda, girişin yakınında olup mutfak olarak kullanılan, yiyecek- içeceklerin ve eve ait eşyaların saklandığı bir çeşit ardiyedir. Antik ve Orta Çağ dönemindeki Orta Asya kültüründe ifade ettikleri günümüzde sağlıklı olarak anlaşılmasa da Tahtacılar arasında sahip olduğu bu değerlerini koruyan eşik, her zaman zemine düz bir tahta yerleştirilerek oluşturulur. Halıları ise çok nadirdir. Tahtacıların, ne Yörüklerin buldukları yerde ne de başka bir yerde kullanılan keçe çadırlarda yaşadığını hiç görmedim. Ancak diğer araştırmacılar bunun mümkün olduğunu belirtmiştir. Kaynak kişilerimden birisi de bana eskiden keçe çadırların içinde yaşadıklarını söyledi. Böylece çadırın, Tahtacıların eski çağlardaki yurtlarında yaygın olarak kullanıldığı ve tamamen ortadan kalkmadığı anlaşılmaktadır. Şimdilerde ise “alaçık”tan çadır olarak hatırlanır (Johansen, 1966: 286-305). Ancak bu çadır, Tahtacılar tarafından “topa(k)” ev olarak da adlandırılır. Bu çadırlar, esnek ahşap şeritlerden oluşan çita çerçevesi yuvarlak yapılı çadırlardır. Çadırın kubbe şeklinde üstte bulunan çatısının açık olan üst kısmı bir baca işlevi görür ve bu baca bir keçe kapağı ile kaplanabilir.

Tahtacıların Çağdaş Ekonomik Durumları

Tahtacı kadınların terliklerine⁵ dikilen altın ve gümüş sikkeler genellikle anneden kızına aktarılan geleneksel ana sermayelerdir. Altın veya gümüş bilezikler Tahtacılar arasında daha nadir ve daha az karakteristiktir. Kıyafetleri çoğunlukla sefil bir durumda değildir. Aslında, Tahtacılar için hayatı zorlaştıran ve çoğu zaman yeterince sefil olmalarına neden olan şey modern yaşamın doğasında var olan değişimdir. Tahtacıların çalışma koşulları büyük ölçüde dönüşmüştür. Bir kerestecinin

⁵ Bu renkli bez parçası başı örter ve diğer göçebelerin giydiği tepeliklere çok benzer.

günlük ortalama üretimi, ağacın yontulması ve kesilmesi işlemi ile elde edilen bir metreküplük odundur. Tahtacılar, yılın üç aylık sürecinde kendilerine uygun bir iş bulma konusunda emin olsalardı mütevizilikle yaşamayı başarabilirlerdi. Bunlar; tutumlulukları yalnızca güçleri, iş tutkuları ve meslekî yetkinlikleri ile uyum içerisinde olan erkeklerdir. Ancak o kadar aşırı bir işsizlik var ki, asgari olan bu üç ayda bile bir şey elde edilemez. Nüfus artışı, gelişen hijyen ve tıbbın bir sonucu olarak düşük ölüm oranları birincil ve genel olarak işsizliği arttıran geçerli nedenlerdendir. Bununla birlikte, daha spesifik olarak, modern testere fabrikalarının kurulması ve kamyonların dayanabileceği yolların yapılması, kerestecilerin çalışma günlerini üçte iki oranında azaltmıştır. Eskiden ahşap uzunlamasına kesilip depolama ve dağıtım merkezlerine götürülürken, günümüzde tek yapılması gereken dalların sökülerek ağaç gövdelerinin ulaşım yollarının kenarına bırakılmasıdır. Buna ek olarak, kasabalarda ve kırsal kesimde aşırı nüfusun yanı sıra bölgesel işsizlik, her koşulda çalışmaya hazır vasıfsız işgücünün bolluğuna yol açmaktadır. Orman yönetiminin Tahtacılar karşı iyi niyetinden şüphem yok -hatta buna şahitlik bile ettim- yine de mali durum ve bütçe ödenekleri genellikle onları ikinci hizmetlerinden vazgeçmeye mecbur bırakmaktadır. Onların çalışmalarını gözlemlemek için kamplarına katılmak zordur. Belediye ve hükümet yetkilileri genellikle köylülerin istihdamını teşvik eder. Ayrıca yerleşik nüfusun Tahtacılar zaman zaman karşı koyulması imkânsız bariz bir baskı uyguladığı da doğrudur.

Böylece Tahtacılar arasındaki yaşam standardı giderek azalmaktadır. Bazıları tamamen mahvolmakta ve hatta açlıktan dolayı bir kenara çekilmektedir. Bazı oba üyeleri, yakın zamana kadar uzak kaldıkları Türk sosyal ve ekonomik yaşamına uyum sağlama çabalarından dolayı geleneksel faaliyetlerinden ve göçebe yaşam tarzlarından geçici ya da temelli olarak vazgeçmeye mecburdur. Tüm bunlar kolay değildir. Kışlık alanlarda, ovalarda ve özellikle Kilikya⁶ ve Pamfilya⁷ şehirlerinde, toprağın olağanüstü verimliliğine rağmen uzun süredir çobanlara terk edilen tarım faaliyetleri şimdi hızla artmaktadır. Sulu tarım, büyük pamuk ve muz tarlaları ile narenciye ve meyve bahçelerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

⁶ Anadolu'nun güneyinde Alanya'dan başlayıp Suriye'ye kadar uzanan ve içerisine bugünkü Osmaniye, Adana ve İçel illerinin tamamını, Karaman, Antalya ve Hatay illerinin ise bir kısmını alan kuzeyi Toros Dağları ile kaplı antik bir bölgedir. (Ç.N.)

⁷ Anadolu'nun güneyindeki Aksu çayının Akdeniz'e dökülen kısmının doğusundan başlayıp Antalya ilinin doğu sınırına kadar uzanan, Likya ve Kilikya antik yerleşmeleri arasında kalan bölgedir. (Ç.N.)

Mevsimlik bir faaliyet olan ve önemli ölçüde geçici emek gerektiren pamuk hasadı, ilk başta keresteciler⁸ arasında umutları arttırdıysa da bunu elleriyle yeniden denediler ancak başarısız oldular. Onların üretim verimliliği, tarım işçilerinininkinden iki veya üç kat daha düşüktü. Bu da ücretlerinin hayatta kalmak için zaten yeterli olandan iki ilâ üç kat daha az olduğu anlamına geliyordu. Tahtacılar bu konuda daha verimli olamayacaklarını düşünmektedir. Ama aslında asla bunu öğrenecek kadar uzun bir deneme şansına da sahip değillerdir. Zira ya arazi sahipleri tarafından reddedilirler ya da cesaretleri kırıldığından kendileri vazgeçerler. Aksine birçok örnek Tahtacıların tarımı hızlı bir şekilde öğrenebileceğini kanıtlamaktadır. En kötü koşullar altında bile bir oba toplu olarak kuru ve ekilebilir arazi satın alır. Sonbaharın ilk yağmurları ile mısır ve arpa ekilir ve ilkbaharda, keresteciler yaz göçlerine başlamadan önce ürünler hasat edilir. Tahtacılar, birkaç yıl içerisinde komşu köylülerinkine benzer evler inşa etmeyi başarırlar ve her şey yolunda giderse, grup içindeki sürekli işbirliği sayesinde sulanan araziden dönümlük -veya en azından birkaç metrekaRELİK- alan elde edilir ve böylece seralar kurulur. Ayrıca, yakın zamanda sulama altına girecek daha büyük kuru araziler elde ederlerse orada çeşitli meyve ağaçları - özellikle verimliliği yüksek muz ve portakal ağaçları- ve sebzeler yetiştirirler.

Tahtacılar bu yerleşim yerlerinde kendilerini saklamaktadır. Antalya'da yeni kasabalar oluşturdular ve daha az sayıda oldukları köylerinden de ayrılmaktadırlar. Göç ettikleri illerin hemen hemen tüm küçük kasabalarında, Tahtacıların şu anda tek bir obadakinden bile çok daha büyük bir nüfusa sahip olan ve 20 ilâ 60 aileden oluşan yerleşimleri vardır. Tahmin ettiğim kadarıyla, bu aileler farklı aşirete ait obalardan gelmiştir. Yalnızca Tahtacılar ve Bulgaristan'dan gelen Türk göçmenlerin yaşadığı çeşitli köyler de ortaya çıkmıştır⁹. Böylelikle Tahtacılar göçebelikten vazgeçtikleri için, obadan daha büyük olan topluluklarda yeniden toplanır. Bu topluluklar, Tahtacıların kendilerine özgü özelliklerini korumalarına ve dış baskılara karşı direnmelerine yardımcı olur.

Tahtacı Dini

Tahtacılar her zaman uyumlu değildir. Örneğin, bir işçi olarak genellikle bir mühendisin huzurunda ağaç kesimine başlamayı

⁸ Burada keresteciler tabiriyle Tahtacılar kastedilmektedir. (Ç.N.)

⁹ 1970 yılında, Finike ilçesinde tespit edilen 13 köyün 7'si yalnızca Tahtacıların yaşadığı ya da ezici bir çoğunluğu Tahtacıların oluşturduğu köylerdir.

reddederler çünkü ağaç kesimine başlamadan önce belirli ritüel törenlerin tamamlanması zorunludur ve bunları yabancıların huzurunda yapmaktan hoşlanmazlar. Obanın تنها bir yerinde düzenlenen bu törenler ağaçlar için sözlü bir duadan ibarettir. Kurban edilecek canlı varlıklarla ilgili bu duada hiç Arapça kelime kullanılmaz. Başka bir deyişle bu dua bir Kuran duası değildir. “Gülbenk” olarak bilinen bu duanın tam metnini hiç elde edemedim ve bana bu dua ile ilgili söylenen tek şey, tahtacılık mesleğinin pîri ve başlatıcısı olan Hadip Nacar’a bir çağrı ve “ağaca yazılmış bir özür” içerdiğiidir. Her ağaç kesim mevsiminin başlangıcında bir koyun veya bir keçi kurban edilir. Bu kurbanı bir topluluk şöleni ve belki de ağacın kendisine yapılan farklı bir çağrı takip eder. Ayrıca Tahtacılar yönetimin önleyemediği, ancak onları rahatsız eden çeşitli yükümlülük ve kısıtlamalara tabidir. Bu nedenle Tahtacılar salı günleri ağaç kesmeyebilir; çok büyük ve çok eski bitkiler ile çeşitli türden budaklı ağaçlara saygı duyar. Bu bitkiler kutsal sayılır ve dolayısıyla dokunulmazdır.

İster göçebe ister yerleşik olsun, Tahtacılar Türk toplumu için her zaman marjinaldir. Bunu ya kendileri arzu etmiştir ya da Türkler böyle tanımlamayı tercih etmişlerdir. Bu temel marjinallik, yaşam tarzları, yalnızlıkları, farklı obaları birbirine bağlayan özel bağlantılar ile kesinlikle vurgulanmıştır fakat bunların hiçbiri diğerleri tarafından takip edilmemektedir. Tüm Kızılbaşlar veya Türkiye’nin diğer Alevileri gibi Tahtacılar da az görünen dinî kimlikleri ve bunun son dört yüzyıl boyunca talihsiz sayılabilecek tarihi sonuçlarından dolayı Türk çoğunluğundan ayrılmaktadır (Müller, 1969). Tahtacılar kendilerini Alevi olarak adlandırmaktadır. Tahtacılar resmî olarak imami Şii Müslümanlığından geliyorlar ve böylece hâlâ İran ile İran’ın devlet dini haline getirdiği inancı paylaşıyorlar. Tüm Aleviler gibi Tahtacılar da Ali’nin taraftarları ve takipçileridir. Tahtacılar Ali’ye, onun oğulları olan Hasan ve Hüseyin ile birlikte 12 İmam aracılığıyla bağlıdır. Türk Alevileri artık örgütlü ve tutarlı bir grup oluşturmamaktadır. Bu durum, ilk olarak Türkiye’de hiçbir zaman bir “Şii doktrinlerinin yapısının“ (Cahen, 1970: 127) olmadığını ve ikinci olarak, Alevilere sadece izin vermekle kalmayıp aynı zamanda zorunlu kılınan deformasyon kuralının (takiye) “göründükleri gibi olmamak ve oldukları gibi görünmemek” (Birge, 1937: 270) gibi bir dizi mutlak surette normal olmayan ayin ve ritüellerin gizli olarak benimsenmesini sağlamıştır. Birçok Kızılbaş gibi, Tahtacılar da yaklaşık olarak 15. yüzyılın başlarından kalma Vilayetnâme adlı kutsal kitap ile Hacı Bektaş Veli tarafından Anadolu’da kurulan Bektaşî tarikatı adı verilen büyük bir dinî

düzene bağlıdır¹⁰. Çok karmaşık ayrıntılara girmeden, diğer tüm Türk Alevi gruplarına ilgi duyan Tahtacıların köylerinin bazen Bektaşî Köyü olarak adlandırıldığı söylenebilir. Çünkü Tahtacılar çoğu zaman onlarla birçok ortak özellik paylaşır. Öte yandan Tahtacılar, Bektaşîlere karşı belirli bir düşmanlık ifade eder ve onlar tarafından belirli bir küçümseme ile muamele görür. Dolayısıyla Tahtacıların; kendisini Şii olarak adlandıran ve diğer Şii topluluklarıyla da şüphesiz bağlantıları olan, ancak onlardan açıkça farklı olan bir topluluk olduğu anlaşılmaktadır. Nispeten izole edilmiş olan Tahtacılar, kendi geleneklerini Alevi geleneklerine göre daha yakından takip eder. Dinî liderleri olan baba, dede ve şeyhlere itaat ederler. Kendi sosyal örgütlenmeleri de vardır ve her şeyden önce, nihaî yetkiye sahip olan kendi mahkemelerini her şeyin üstünde tanırırlar. Ayrıca her zaman, topluluk üyelerinin Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî mahkemeleri önünde herhangi bir biçimde yargılanmasını engellemeye çalışırlar.

Diğer Kızılbaşlar gibi Tahtacılar da Horasan ve Türkmen ailelerinin başı olan Safevîlerin Şii lideri Şah İsmail'in ordularının Ortodoks İslâm'ın savunucusu olan Osmanlı Sultanı Yavuz Selim (Birinci Selim) (1512-1520) tarafından mağlup edildiği Çaldıran Savaşı'nı nostaljik bir şekilde anmaktadır. Nitekim Tahtacı etnik kimliğine sahip Antalyalı kaynak kişilerimden birisi bir keresinde bana; "Horasan'dan geldik, ama Sultan Selim bizi geleneklerimizden vazgeçmeye zorlamak istedi. Biz de teslim olmadık ve dağlara çekildik" demişti (Roux, 1970: 15).

Türkiye'de Sünniler ve Şiiler arasındaki sert muhalefet sadece yatışmamakla kalmayıp aynı zamanda sürekli bir büyüme ile birlikte şimdilerde kendisini farklı bir şekilde göstermektedir. Orman sığınaklarından atılan ya da avlarının peşine ciplerle düşen Tahtacıların artık kendilerini izole etme şansları çok daha düşüktür. Bu yüzden kendilerini daha fazla gizlemekle yükümlüdürler. Ancak yine de daha kolay tanımlanırlar ve çoğu zaman gafil avlanırlar. Tahtacılar, her kesimden insanın her gün sürekli artan baskılara maruz kalmaktadır. Bunun en göze çarpan örneği ise din eğitiminin yeniden başlamasından bu yana daha da tehdit hâline gelen okullaşma örneğidir. Tahtacılar ve tüm Kızılbaşlara gelince; onlar için 1920'lerin devrimci Türk lideri Mustafa Kemal; Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkımını ve Sünni ortodoksluğuna karşı olduğunu sembolize etmiştir. Onlar için Mustafa Kemal'in öğütlediği laiklik; din karşıtı bir ideolojiden daha ziyade Ortodoks bir ilke idi. Ve

¹⁰ Bu nizam (düzene) Osmanlı İmparatorluğu boyunca da rastlanır.

nihayetinde laikliğin iktidardaki baskıcı güçleri yok etmekte başarılı olacağına inandılar. Bu nedenle de onun arkasından coşkuyla yürüdüler. Onların Hıristiyan yanlısı tutumları, dinî tutumlardaki herhangi bir benzerlikten değil, İslâm ve Hıristiyanlık arasındaki düşmanlık bilincinden kaynaklanmaktadır. Birkaç yıl sonra, Arnavutluk'taki Bektaşiler de benzer nedenlerden dolayı komünizmi benimsedi. Aslında dinî ritüelleri çok önemli olan ve günlük hayatı birçok dinî zorunluluk ve kısıtlamaya tabi olan bu son derece geleneksel ve muhafazakâr toplulukların akılcılık ve ateizm yemini eden solcu ve laik hareketleri desteklemeleri tuhaf bir paradokstur. Öyle olsa da, Kemal Atatürk'ün benimsediği radikal önlemler, Türkiye'deki Ortodoks İslâm'ın varlığını azaltmayı başaramadı. İnanılmaz gibi görünse de, Tahtacılar, hem erkeklerin hem de kadınların katıldığı gece semahları -Tahtacı yaşamında önemli bir rol oynayan tören dansları- olduğu için mahkemeye çıkarılmıştır. Büyük halk kitleleri Kızılbaşlara karşı artık düşmanca davranıp onlara açık ve yasal olarak zulmedemediği için bunu, onlara karşı kötü niyetli bir şekilde herkesçe malum klişeler kullanarak suçlayıp iftira atarak yapmaktadır. Bunlara maruz kalan toplulukların ilki, tek kurban olmasa da, Alevi inancını temsil eden Tahtacılar olarak görünüyor. Tahtacıların neredeyse hiçbir yerde -hiçbir göçebe grubun- kurtulamadığı genel anlamdaki hırsız ve kirlî olma gibi suçlamalarının yanı sıra, Tahtacıların her gece türlü ahlaksızlık, eş değiştirme ve ensestlik konusunda cinsel ahlaksızlıklar yaptıkları iddia edilmektedir. Bütün Türk Alevileri hakkındaki benzer görüşler; İran, Suriye ve çoğu zaman İslâm dünyasının ötesinde başka yerlerde bulunan çeşitli Şii azınlıklar (Ehl-i Hakk, Dürzü, Nusayri, vb.) hakkında da dile getirilmiştir.

Öyleyse "İslâm'a dönüş" olasılığının onları endişelendirmesine şaşılmalıdır. 1980'de, bu imami Şiilerden birinin sözleri şu noktayı göstermektedir: "İran'da neler olduğuna bakın. Burada bir Humeyni istemiyoruz, herhangi bir İslâmî yargı yetkisi istemiyoruz." Humeyni karşıtı bu söz, Kızılbaşlar için Şii inancının yalnızca resmî ve önemli olduğunu, zira Sünnilere karşı çıkabilen tek yapının bu olduğunu gösterebilir. Dinlerinin en önemli noktası, belki de İslâm'la çok az ilgisi olan bir dizi inançtır ve belki de farklı Aleviler tarafından farklı derecelerde paylaşılan bu inançlar onları az ya da çok bir araya getirmektedir. Açıkçası, bu aynı zamanda onları büyük ölçüde ümmete dâhil etmeyen Ortodoks Türk Müslümanlarının düşmanlığı, Grenard (1904: 512) ve Mordtmann (1917: 100) gibi yirminci yüzyılın başlarındaki bazı akademisyenlerin izlediği bir çizgiyi de oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Sünnî düşmanlığına, bu kâfir veya kâfirlerin dinlerini değiştirmeye yönelik aktif girişimler eşlik eder ve

bazen misyonerler başarılı olur ya da öyle olduklarını düşünürler. Tahtacı ailelerinin ya da tüm Tahtacı obasının inancı, huzur içinde kalmak için resmî olarak Sünni inancına dönüşmektedir. Gerçeği gizleme (disimilasyon) kuralı, bunu yapmalarına izin verse de bu inanç dönüşümü genellikle samimi değildir. Eğer öyle olsaydı, bu bireyler Sünniler arasında gerçek bir karşılama ile toplantıdan emin olamadan aforoz edilirdi. Sünni misyonerlerin bu kâfirler hakkında ne hissettiklerini anlamak için, İspanyol engizisyon mahkemeleri hatırlanmalıdır. Tahtacılar, Sünnilerin huzurunda normalde reddettikleri İslâm'ın tüm temel ilkelerini kabul ediyormuş gibi davranır. Bu temel ilkelerden sadece birini kabul ediyormuş gibi davranmazlar. O da hiçbir surette riayet etmedikleri ancak "Sünnilerin tutkuyla bağlı oldukları en kötü korku" olarak adlandırılan ayin (tören) abdestidir.

Tahtacıların İslâm Öncesi Gelenekleri

Oysa bu büyük ideolojik farklılıklar Sünniler ve Kızılbaşların (ve özellikle Tahtacıların) birlikte yaşamasını zorlaştıran şeyler değildir. Cinsel etik, aile içindeki sosyal davranışlar ve günlük ritüeller bu engellerdendir (Atabeyli, 1940; Yılmaz ve Kaygısız, 1948; Koşay, 1954; Yetişen, 1950-1951). Tahtacılarla iyi komşuluk ilişkileri kurmak da zordur çünkü onlar, diğer Müslümanlar için değerli olan misafirperverlik görevlerini yerine getirmekte zorlanır. Bir yabancıya sunabilecekleri tek şey bir fincan çaydır. Oturup birlikte yemek yemek son derece sembolik bir eylemdir. Bu durum Tahtacıların bir yabancıнын önünde gerçekleştirmekten nefret duydukları belirli sayıdaki zorunlu ritüeli yapmayı gerektirir. Örneğin bir Tahtacı, bir kuşun, bir memelinin veya bir balığın kemiğini kıramaz ve yemekten önce eti kemikten dikkatlice ayırmalıdır. Benzer bir şekilde, hiçbir Tahtacı, saç örülmemiş bir kadın tarafından yapılan bir fincan çayı kabul edemez¹¹. Yine hiçbir ziyaretçi geceyi bir Tahtacı evinde geçiremez. Bu kısıtlama Tahtacılarla zarar verir çünkü bu durum ahlaksızlık suçlamalarını abartılı duygularla açığa çıkaran yabancılar arasında bir kuşku kompleksi oluşturur.

Tahtacı evini ziyaret etmek her zaman sorunludur. Bir kişi Tahtacı evine girerken, ayağını eşiğe koymadan bu eşiği tek ve büyük bir adımla geçmeye dikkat etmelidir. Bir yabancı, Tahtacı ocakta iken; onun bıçağını alevlerin içinde tutarak "bıçağıyla ateşi kesmediğini", ateşle sigarasını yakmadığını, ıslak kıyafetlerini ateşin üzerinde sallamadığını ve közün

¹¹ Tıpkı bir erkeğin her zaman bıyık ve belki de sakal bırakması gerektiği gibi bir kadının da saçları her zaman örülmelidir.

üzerine su serpmediğini endişe içerisinde izler. Mutfak ve banyoda ise, tanımı gereği saflığın sembolü ve tüm saf nesnelere gibi esasen kırılabilirliğinden dolayı kutsal olan suyun kirlenmesi, yabancılar için ek bir tehlikedir. Bir bardak su içmeden önce bile bazı ritlere uymak gerekir. Buna çok sayıda örnek verilebilir. Çeşitli utanç verici durumlarda ortaya çıkar. Örneğin; tuvalet hijyeni bağlamında Tahtacılar tuvalet kâğıdı kullanmak yerine normalde kendilerini suyla yıkayan bir toplumdur. Şimdilerde ise Tahtacılar suyu dışkı, tükürük, sperm, kan vb. şeyler ile kirlenmesini düşünmekte ve bu da normalde tuvaletlerin yakınında bulunan muslukların kullanımını son derece problemli hâle getiriyor. Ancak tüm bunları, sırlarını açığa çıkarmadan ve alay etme riski olmadan bir yabancıya açıklamak olanaksızdır.

Son olarak Tahtacı ve Sünniler arasındaki evlilik ilişkileri imkânsızdır. Her ne kadar Tahtacılar için öncelik endogami evliliği olsa da, ya Çoban Çepni (Alevi) ya da Bektaşî düzeninden birkaç önemli aile ile evlenmiş olan bazı Tahtacılar vardır. Bu grupların herhangi bir üyesiyle çok nadir görülen evlilik dışı cinsel ilişki vakaları zina olarak kınanmasına rağmen oba içindeki bu tür ilişkiler daha geniş olan Tahtacı topluluğu tarafından böyle değerlendirilmez. Tahtacıların örfî hukukuna göre zina ölümle cezalandırılır ve buna göre böyle bir durum ortaya çıktığında tüm Tahtacı topluluğu suçluya ve onun ailesine savaş ilân ederek “kan borcu” arar, böylece pasif düşmanlık şiddete dönüşür.

Sonuç

Tüm Kızılbaşlar gibi, Tahtacılar da hor görülen azınlıklardan olup yüzleşmek zorunda kaldıkları sürekli küçümsenme ve ayrımcılıklardan derin bir şekilde zarar görmektedir. Onlar, eski geleneklerine sadık olduklarının ve hâlâ asil erdemlerini uyguladıklarının bilincinde olduklarından daha da üzgünlerdir. Onları çevredeki Türk nüfusundan ayıran sosyo-kültürel özellikler çoğunlukla Orta Asya kökenlidir. Bu aslında onların Şeriat’a karşı çukurlaşmış olan Türk milliyetçiliğini simgeleyen eski Türk âdetlerine ve inançlarına sahip oldukları anlamına gelir. Tahtacılar Atatürk’e ve onun devrimlerine umutlarını vermiş olsalar da, partilerinin bugünkü durumunun o zamankinden çok daha iyi durumda olmadığını ve bundan dolayı oluşan hayal kırıklıklarının belki de modern Türkiye’nin başarısızlığını yansıttığını inkâr edemeyiz. Bu üzüntülere ve hayal kırıklıklarına ek olarak Tahtacılar artık kendilerini artan ekonomik sefaletin içerisinde buluyor ve hepsi gitgide geleneksel yaşam tarzlarından vazgeçmekte ve aşırı adaletsizliği hissetmek zorunda kalmaktadır. Tahtacılar kendilerine; “Kurtuluş Savaşı’nın fikirlerimizle

kazanılması, devrimin fikirlerimizle ortaya çıkması ne kadar iyi oldu?” diye soruyor ve iç çekerek, “Hâl böyle iken, aslında Atatürk bizimle iş birliği yapmıştı.” diye ekliyorlar. Bu nedenle, bilime büyük saygı duyan bu insanlar çok fazla tereddütlü ve çekingen bir şekilde, kalan sırlarının ne olduğunu düşünüp bir antropoloğa güvenmeye veya bir tarihçiye teslim olmaya karar verdiklerinde bunu dürüst insanlar olduklarını halka duyurma umuduyla yapıyorlar. Altan Gökalp’in de belirttiği gibi (1980: 215) “Araştırmacı bundan birazcık gurur duyuyor”¹².

Kaynakça

- Al-Kâşgarî (1939-1943). *Divanü Lûgat-it-Türk* (translated by Besim Atalay). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Andrews, P. (ed.) (in press). *Ethnic Groups in the Republic of Turkey*. Tübingen: Reichert Verlag.
- Atabeyli, N. K. (1940). “Antalya Tahtacılarına Dair Notlar”. *Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, 4: 203-212.
- Babinger, F. (1924). “Takhtadji”. *Encyclopaedia of Islam*. IV: 658-659.
- Bajraktarevitch, F. (1924). “Yörük”. *Encyclopaedia of Islam*. IV: 1241-1242.
- Birge, J. K. (1937). *The Bektashi Order of Dervishes*. London: Luzac & Co.
- Cahen, C. (1970). “Le Chiisme dans l’Asie Mineure turque pré-ottomane”. *Actes du Colloque sur le Chiisme imamite*. Paris: Presses Universitaires de France, 115-129.
- Erten, S. F. (1930, 1940, 1948). *Antalya Vilayeti Tarihi*. İstanbul: Antalya İl Yıllığı.
- Gökalp, A. (1980). “Têtes rouges et bouches noires. Une confrérie tribale de l’ouest Anatolien”. Paris: *Société d’Ethnographie*.
- Grenard, M.F. (1904). “Une secte religieuse d’Asie Mineure, les Kizil Bachs”. *Journal Asiatique* 3 Sér. X: 511-522.
- Hasluck, F. W. (1929). *Christianity and Islam Under the Sultans*. Vol. 2, Oxford: Oxford University Press.
- Johansen, U. (1966). “Alaçıq”. *Reşid Rahmeti Arat İçin* (Ed. M. Ergin). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 286-305.
- Koşay, H.Z. (1954). “Manisa, Akhisar ve Çevresi Halk Bilgisine Dair Notlar”. *Türk Yurdu* 1/2(234): 112-118.

¹² Bu ifade yazar tarafından Fransızca olarak “*l’enquêteur se sent si peu fier de l’être*” şeklinde alıntılanmıştır. (Ç.N)

- Massignon, L. (1963). "L'oratoire de Marie à l'Aqca vu sous le voile de deuil de Fatima". In: *Opera Minora*: I. Beirut: Dar al-Maaref, 592-618.
- Melikoff, I. (1975). "Le problème Kızılbaş". *Turcica* VI: 49-67.
- Mordtmann, J. H. (1917). *Die heutige Türkei*. Berlin.
- Müller, K. E. (1969). *Kulturhistorische Studien zur Genese pseudo-islamischer Sektengebilde in Vorderasien*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
- Petersen, E. and F. von Luschan (1888). *Reisen in Lykien, Milyas and Kibryatis*. Vienna: Gerold.
- Planhol, X. de (1958). De la plaine pamphylienne aux lacs pisidiens. *Nomadisme et vie paysanne*. Paris: Adrien Maisonneuve.
- Planhol, X. de (1965). "Les nomades, la steppe et la forêt en Anatolie". *Geographische Zeitschrift* 52(2-3): 101-116.
- Roux, J-P. (1970). *Les traditions des nomades de la Turquie méridionale*. Paris: Adrien Maisonneuve.
- Saint-Martin, V. de (1852). "Description historique et géographique de l'Asie Mineure". Vol. 2, Paris.
- Sevgen, N. (1951). "Tahtacılar". *Beşeri Coğrafya Dünyası* 1(4): 303-309.
- Yetişen, R. (1950-1951). "Naldöken Tahtacıları". *Türk Folklor Araştırmaları*: 17-23.
- Yılmaz, A. ve K. Kaygısız (1948). *Tahtacılar'da Gelenekler*. Ankara: Ulus Basımevi.